

הוצאת וולד מגופה של נפטרת

לכבוד העורך,

ברצוני להעיר על מאמרו של הרה"ג ר' יגאל שפרן שליט"א בעניין "הצלת וולד המצוי בגופה של נפטרת"¹ שהסיק שם שעל ביה"ח היה מוטל להציל את הוולד, שלא ברור לי כל כך איך התיר איסור ניוול המת שהוא מדאורייתא כמבואר בחולין יא ע"ב, בשביל להציל הוולד.

א. דאומנם המג"א (של סק"י) סובר דלעולם קורעים כריסה אפילו כשאינה יושבת על המשבר, אבל להלכה לא קי"ל כהמג"א, ולכן השמיטו המ"ב.

ב. אומנם אמת שבשבות יעקב כתב שמנוולים האשה כדי להציל הוולד אבל בתשובתו איירי שהוולד מפרכס, וא"כ הוא מהדין שכותב הר"ן שבמפרכס הוולד כוילוד דמי, ורק הדלת נעולה בפניו.

ג. בשו"ת בנין ציון סימן קע"א אומנם כתב דכיושבת על המשבר חשיב כאילו חשבה ע"ז מחיים דשמא תמות, ויקרעו את בטנה להוציא הוולד, שדבר זה ידוע עפ"י רפואה, אך בס"ק ג' שם כתב וז"ל: "אפילו נאמר דלהוציא הוולד ע"י פתיחת בטנה ניוול מקרי ושאינה מוחלת על בזיונה", עיי"ש. ומשמע שאינה מוחלת על בזיונה, ומשמע דלא ברירה ליה האי סברא. ועוד דמהיכא תיתא להמציא סברות בדעת האשה כשזה לחובתה, והרי קי"ל אין חבין לאדם שלא בפניו, וברור דזהו גם כשיש אנן סהדי שמסכים, ועוד שאי נימא דאזלינן בתר אומדנא כדעתו של המת אמאי סובר הבנין ציון דבמת רגיל לא מנוולים אפילו לשם פיקוח נפש – נימא ג"ב שמסתמא היה המת מסכים לזה.

ד. מה שכתב בשו"ת נחל אשכול (אור"ח של סעיף ה') שניחא לאשה להחיות זרעה וראיתי מסנהדרין מז ע"א – שורה גופא ניחא ליה, כי היכא דמיקר ביה אכרהם – צריך ביאור בראיתו, דהענין של הלנת המת שונה מניוויל המת, והראיה דלאיסור הלנת המת בעינן פסוק משא"כ ניוול המת אסור מצד הסברא, ועוד הביא הנחל אשכול ראייה מהא דקי"ל דלירושן

1. לעיל עמ' 274-297.

מחיל בזיונו, עיין בשו"ת בנין-ציון סימן קע דהביאור בזה שכאן ודאי הסכים לזה מחיים, שהרי לא היה לו כסף להוצאות הקבורה, משא"כ באישה שקשה לאמר דחשיב כהסכימה לזה מחיים.

בכבוד רב,

יעקב עובדיה

תגובת הרב שפרן :

לכבוד העורך,

אחד"ש כתר"ה,

תודה על מכתבו וכו הערותיו של הר"ר יעקב עובדיה שליט"א על דברינו, והנה בזה תשובתנו :

א. כמה שכתב שכהוצאת וולד מגופה של נפטרת יש ניוול של האם, הנה קושייתו אינה עלינו כי אם על הגמרא והמחבר באו"ח של ה', והם לא חששו לזה אלא כתבו: "היושבת על המשבר ומתה וכו' קורעין בטנה ומוציאין הוולד שמא ימצא חי". ומה שכתב שהשמיטו המ"ב – לא דק, יעויין במ"ב שם ס"ק יח-יט ובבאור הלכה שם סד"ה "או ספק".

ב. כמה שכתב שהשבות-יעקב (הכותב שמנוולים האשה) איירי בוולד מפרס, שאז כילוד דמי אלא שהדלת נעולה בפניו, הנה זאת ראייה עבורנו ולא נגדנו, שהרי ממנה עולה ברור שכשרואים שהוולד חי יש להצילו ואין לחוש לניוול. מה איפה קושייה יש בזה? ופשיטא בדעת השבות-יעקב שהוא הדין גם אם רואים על-ידי המכשירים הרפואיים שהוולד חי, שיש להצילו, שהרי מה לי רואים פירכוס בעין או כמכשירים?

ג. כמה שכתב שבכגון דא, איתא בכנין-ציון שחש לניוול, המעיין יראה שזה ממש להיפך, וזה לשון הבנין-ציון שם בסימן קעא:

"(ב) כבר כתבתי כתשובתי הנ"ל דמסתמא אדם מוחל זילותא (דניוולו) לגבי יורשים... ולפי זה ביושבת על המשכר בסכנת מוות בהקשותה בלדתה, מסתמא עולה על דעתה שאם תמות יפתחו בטנה להציל לולד, בפרט שזה ידוע בדיני רפואה כנ"ל, וא"כ שייך בזה כמו הך דשקלים (שמנוולים), דמסתמא מוחלת מחיים זילותא גבי יורשים ומה גם אצל פרי בטנה אשר נפשה קשורה בנפשו"...

ג) אפילו נאמר לדהוציא הוולד ע"י פתיחת בטנה ניוול מקרי ושאינה מוחלת על בזיונה... כיון דאמרינן בב"ב דאפילו משום זוזי דלקוחות שנתנו יכולים לטעון לניוול – כל שכן שנאמר דמי שתופס את החי בקופסא ונועל את הדלת בפניו שיתנוול כדי להציל את החי". עכ"ל.

הרי שהדברים ברורים שלא עלה על דעת הבנין-ציון לחוש לניוול האם, אחר שקובעים שלולד יש דין חי בקופסא, וכפי שהיה בנידון דידן.

ד. כמה שהקשה על הנחל-אשכול ורצה לאמר שסברא זו (דניחא לאישה הנפטרת להחיות זרעה) היינו רק כנגד הלנת המת אך לא כנגד ניוול המת, במח"כ ראייה לסתור היא. שהרי אם הלנת המת, נלמדת מפסוק, בכל אופן נדחית משום סברה זו של ניחא לאישה להחיות זרעה, הרי ניוול המת שאסור לדבריו רק מצד הסברא, על אחת כמה וכמה.

ומה שכתב עוד שהבנין-ציון בסימן קע מתיר ניוול רק כמי שמסתמא הסכים מחיים למחול על זילותיה, אבל באישה "קשה לאמר דחשיב כהסכמה לזה מחיים" – הנה הבאנו בנ"ל ציטוט דברי הבנין-ציון בסימן שאח"כ האומר ההיפך ממש במפורש.

סוף דבר, יש חיוב להציל ולד חי הנתון במעי אימו, אחר שנקבע שמותה מוחלט ובכגון דא אין לחוש לניוול המת.

ויה"ר ויאר ה' עינינו בתורתו ויזכנו בזרעא חייא וקיימא. והנני אליו במלוא ברכתה של תורה ובידידות רבה,

יגאל-בצלאל שפרן

(מקור: אסיא נא-נב (יג, ג-ד), אייר תשנ"ב, 189-191)